

עלון לב המועדים

גליון קכח הלכות והליכות בענין "יארצייט בשבת" (עניני יארצייט יתבאר בעלון צט)

מפטיר בשבת לפני היארצייט

נוהגים לעלות למפטיר בשבת שלפני היארצייט (ברכ"י רפד א, שער אפרים שער ט סימן מב).

כשחל יום היארצייט בשבת

יש הנוהגים: לעלות למפטיר בשבת שלפני כן (מעשה אברהם קבר, שו"ת נשמת כל חי יור"ד סימן עב, פני ברוך סימן לט א), **והטעם:** כדי לזכות נשמת הנפטר קודם יום הדין שלו (בספר חיים סימן צה אות יט, שו"ת מעשה אברהם יור"ד סימן נו).

באורחות רבינו (ח"ג הוספות שבת לד) כתב ששבת לפני היארצייט שחל בשבת לא יעלה למפטיר.

ויש שנהגו: שלא מקבלים עליה כלל בשבת זו (שערי אפרים שער ט מב, גשר החיים לב ב, הגריש"א הובא בספר ציוני הלכה הלכות אבולות יארצייט פ' לה).

להיות חזנים בשבת לפני היארצייט

יש אומרים שכאשר היארצייט חל בשבת אין צורך להתפלל בשבת הקודמת (הגריש"א שם).

תפילות ביום היארצייט

ג' תפילות: הבן מתפלל ביום זה כל שלושת התפילות (מ"א שער ד).

והטעם: כדי לעלותו בגן עדן עצמו ממדרגה למדרגה, כמו שכתב האר"י שהקדיש שאומרים היתומים כל י"ב חודש הוא לעלות אביו ואמו מניהם לגן עדן וביום היארצייט הוא לעלותו בגן עדן עצמו ממדרגה למדרגה (גשר החיים פרק לב א).

אבל בתפילות של שבת

מי שהוא אבל תוך שלושים יום על קרוב או תוך שנה על אב וחל יארצייט של קרוב אחר בשבת

יש שנהגו: אף שאבל אינו מתפלל לפני העמוד בשבתות השנה מתפלל בשבת זו (גשר החיים פרק כג ד - ה, אבן יעקב סימן מה, וכ"כ הגאון מהרצ"פ בתשובתו הנדפסת בספר ילקוט דת ודין עמוד נו) **והוסיף בשו"ת שבט**

הלוי (יור"ד תנינא סימן קסא) דהיינו דווקא אם אין הציבור מקפידים.

ויש אומרים: שלא יתפלל (שו"ת דברי מלכיאל ח"ו כג, הגר"ש דבילצקי הובא באהל חנה בסוף ספר פני ברוך קיא ב).

והטעם: על פי דברי הרמ"א (שער ד) שכתב "אבל לא נהגו להתפלל בשבת ויו"ט" (הובא בתשובת מהרי"ל).

ולמעשה: כתב בספר פני ברוך (סימן למ ב) שינהגו כמנהג המקום.

עם מחלוקתם תלוי בסיבות שאין האבל מתפלל בשבת ויו"ט במשך

שנת אבילתו

לטעם שכל אבל אין מתפלל בשבת ויו"ט: כדי שלא יהויק אבותיו לרשעים שגם בשבת יש עליהם דין, גם כאן יש לחוש לזה (שו"ת שערי צדק ח).

ולטעם החולקים: אין לחוש לזה, כיון שרואים שכל י"ב חודש אינו ניגש בשבת ויו"ט, והוא עובר לפני התיבה רק כשיש לו יארצייט, ממילא אין גנאי לאבותיו בתוך י"ב חודש.

לטעם שאבל אינו מתפלל לפי שמידת הדין מתוחה עליו כשאין הציבור מקפידים אין לחוש (שו"ת שבט הלוי ח"ג יור"ד סימן קסח).

קדיש: אומרים בשבת, קדיש של "מזמור שיר ליום השבת"

יש אומרים: שקדיש זה שייך לבעל היארצייט (א"ר שער).

עלייה לתורה

נהגו לעלות לתורה ביום היארצייט, (מג"א רפב, לבוש או"ח קלג, משמרת שלום אות ז). **הטעם:** כדי שיאמר "ברכו" על הספר תורה (לקט יושר ח"ב דף 99).

כשחל יום היארצייט בשבת איזה עליה יעלה

יש אומרים: שיעלה למפטיר (שער אפרים שער ט מב, גשר החיים פרק לב ב, הגר"ש דבילצקי זצ"ל הובא באהל חנה סוף ספר פני ברוך סימן לט קי א, וכן נהג בעל הקהילות יעקב הובא באורחות רבינו א קריאת התורה בשבת יארצייט שחל בשבת עמוד רכה), **והטעם:** משום שמעלת מפטיר שהוא ט' ברכות והוא עילוי יותר (שו"ת ויען אברהם יור"ד סימן לו).

יש אומרים: שיעלה לאחד משבעה קרואים (פני ברוך סימן לט יב, הגריש"א הובא באיש על העדה עמוד נט).

כשיכול לעלות למפטיר או בשבת

היארצייט או בשבת שלפני

יש אומרים: שיעלה בשבת קודם

יו"ל לקראת יום היא"צ לאמי מורת
הרבנית מרת אביבה לב ע"ה
בת הגאון רבי משה הרש"ל זצ"ל
שחל השנה בשבת
צופיה הליכות ביתה ולחם עצלות לא תאכל
קמו בניה ויאשרוה בעלה ויהללה

היארצייט, **והטעם:** כדי לזכות נשמת הנפטר קודם יום הדין (שו"ת מעשה אברהם יור"ד נג, ספר חיים סימן כה אות יט).
יש אומרים: שהעיקר הוא לעלות למפטיר בשבת יום היארצייט (ספר יהודה דעת סימן נט, וכן הובא שכך נהג בעל מנחת אלעזר).

הדלקת נר נשמה

נהגו להדליק נר נשמה ביום היארצייט

והטעם: לפי שהנשמה נהנית מאוד בהדלקת הנרות והיא מתהלכת בעדוני ההוד והשמחה, ומתפשטת ומתרחבת מתוך הנאת האורה, מפני שהיא התיבת אור הצובה באור השכל, ומן הטעם הזה היא נמשכת אחר האור שהוא מינה אע"פ שהוא אור גשמי והנשמה אור רוחני זך ופשוט, ועל כן המשילה שלמה המלך באומרו (משלי כ) "נר ה' נשמת אדם" (רכינו בחיי שמות פרק כה פסוק לא).

כשחל יום היארצייט בשבת: מדליקים הנר בערב שבת שידלק כל השבת (דברי סופרים פרק ס נר נשמה כא).

תענית ביום היארצייט

מצווה להתענות ביום שמת בו אביו או אמו (רמ"א יור"ד שעו בשם הריב"ש והכל בו, ותב יב), מעלות השחר עד צאת הכוכבים.

מקור לתענית: מהגמרא נדרים (יב, שבועות כ) "אזיהו איסר האמור בתורה האומר הרי עלי שלא אוכל בשר ולא אשתה יין ביום שמת בו אביו" הרי שהיה מנהג להתנור מאכילה ביום השנה למיתת האב (הגר"א בכיאוורו ליור"ד תב).

כשחל יום היארצייט בשבת: יארצייט שחל בשבת ידחה התענית למחר (שו"ע או"ח תקסח ט), **והטעם:** לפי שאסור להתענות בשבת. **והרמ"א כתב** ואין נוהגים כן אלא אין מתענים כלל, **והטעם:** כיון דאידחי אידחי [שנדרחה נדרחה] (לקט הקמה בשם תל).

מנהג הספרדים: יש שנהגו: כדברי השו"ע (הובא בכה"ח תקסח צד) **יש שנהגו** להקדים ליום שישי או חמישי, **והטעם:** כדי להרבות זכויות לנפטר (הת"ס סימן קסב).

עליה לקבר

המנהג לעלות לקבר ביום היארצייט

בשבת [ר"ח ויו"ט וחול המועד] אין עולים לקבר, והטעם: לפי שבזמנים אלו אין הנפשות עומדים בקבריהם (גשר החיים פרק כט ד נחמו עמי עמוד ק"ז, יז שהביא מספר שער היהודים דף ה).

כשחל יום היארצייט בשבת

יש אומרים: שיש להקדים לערב שבת או ליום חמישי [למי שנמנע מלעלות לקברים ביום שישי], **והטעם:** כדי להקדים להתפלל עבור המת (נשמת ישראל עמוד תשנז, שו"ת פאת שדך ח"ב בסוף ספר עמוד מט, נחמו עמי עמוד קז).

יש אומרים: שעדיף לעלות בערב שבת דווקא, **והטעם:** לפי שערב שבת הוא זמן שיכול להתפלל שאז יש להנשמה רשות יותר להיות על קברו (שו"ת שרנא מאיר ח"ו סצ"א אות ג, הגר"ש"א הובא בהליכות שלמה ח"ג פי"א הערה 93).

יש אומרים: שיעלו ביום ראשון (פני ברוך עמוד שצו מביא ב' דעות אלו) **והטעם:** על פי תפארת ישראל (סוף פרק ב עדיות) שהנשמה באה לקבר ביום היארצייט ואם כן לפני זה אינה נמצאת ונשאר רישומה גם לאחר מכן (הגר"ש דבילצקי בקונטרס אוהל חנה שבסוף ספר פני ברוך קב).

יש אומרים: שיעלו מתי שירצו אן בערב שב"ק או ביום ראשון, והטעם: משום שמעיקר הדין לא צריך לעלות מאחר שהיארצייט בשבת, רק נוהגים לעלות, לכן מתי שרוצה יעלה (אורחות רבינו ח"ד עמוד קלא נח בשם הגר"ק בשם אביו).

יש אומרים: שאם יום הקבורה היה למחרת יום המיתה [אע"ג דשמירת היארצייט הולכים לפי יום המיתה] בכה"ג שיום המיתה חל בשבת דוחין [גם המקדימים] את העליה לקבר ליום א' שהוא יום הקבורה (גשר החיים פרק לב ה).

לימוד משניות

נוהגים ללמוד משניות לע"ג הנפטר ביום היארצייט (צוואת ר' נפתלי הכהן, שואל ומשיב ח"ב ס"ח קפב, יוסף דעת בשם אביו הגאון).

המקור במסכת יבמות (קכב, א רש"י בשם תשובת הגאונים) דביום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבוד ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים ת"ח על קברו [וכן] משאר העם להושיב ישיבה על קברו והיום המנהג שאין לומדים על הקבר ממש (גשר החיים פרק לב ה).

כשחל יום היארצייט בשבת

יש אומרים: שילמד המשניות באותו היום (גשר החיים פרק לב אות ג).

יש אומרים: שיקדים לימוד המשניות ליום שישי או ליל שישי (שדי חמד אבילות אות צו שכך מנהג ירושלים, כל בו ליארצייט להרב אהרון דב לוויין ח"ב פרק ז א ס"ק ז).

יש אומרים: שהקדמת המשניות דווקא שלומדים ברבים אבל הלומד ביחיד ודאי שילמד בשבת (הגר"ש דבילצקי הובא באהל חנה בסוף ספר פני ברוך קיג בפנ"ח לא).

אמירת תפלה "אנא" שאחרי הלימוד

יש אומרים: שאין לומר בשבת תפלת אנא שנאמרת אחר לימוד המשניות (קונטרס בית אברהם אות טז).

יש אומרים: שאפשר לומר בשבת (שו"ת ברכת חיים סימן לז).

זכות הלימוד

לכו"ע מותר לומר שזכות הלימוד לע"ג פלוני (גשר החיים פרק לב אות ג).